

NİĞDE İLİNDE KADIN KOOPERATİFLERİ ARACILIĞIYLA KADINLARIN EKONOMİK KATILIMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BÖLGESEL KALKINMA STRATEJİLERİ

Ela KİLİT*
Emine Sena ÇAM**
Suk Kyeong KANG***

Özet: Kadınların işgücüne katılım oranları, toplumların ekonomik ve sosyal gelişiminin temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de, 2015 yılı itibarıyla kadınların işgücüne katılım oranı yalnızca %31,5 seviyesinde olup, bu oran uluslararası karşılaştırmalarda oldukça düşük bir düzeyi temsil etmektedir. Kooperatifler, sosyal, kültürel ve ekonomik faydalar sağlamak amacıyla kurulan ve özellikle kadınların yoksullukla mücadele etmelerine ve istihdam yaratmalarına olanak tanıyan önemli sosyo-ekonomik yapılardır. Kadın kooperatifleri, sadece ekonomik kazanç elde etme amacı gütmeyip, aynı zamanda eğitim ve örgütlenme gibi sosyal hedefleri de destekleyen kritik mekanizmalar olarak önem kazanmaktadır. Niğde ilindeki yerel kadınlar, son zamanlarda yöresel ürünleri birlikte üreterek ve satarak ekonomik faaliyetlere aktif olarak katılmaktadırlar. Özellikle Yeşilburç köyünde bulunan Denee Kadın Kooperatifi, 2022 yılında kurulmuş olup, bugüne kadar yerel halkla birlikte çalışarak başarılı bir performans sergilemektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, bölgede kooperatifler aracılığıyla ne tür bir bölgesel canlanma yaşandığı ve kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının ne gibi olumlu etkileri olduğu incelenmektedir. Ayrıca, başarılı bir kadın kooperatifi örneği sunularak, kalkınmada dezavantajlı kırsal topluluklar için sürdürülebilir kalkınma stratejisi olarak kadın kooperatifi modelinin potansiyeli keşfedilmekte ve kırsal toplulukların gelişimine katkıda bulunabilecek pratik çıkarımlar elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın işgücü, Kadın Kooperatifleri, Niğde İli, Yeşilburç köyü, sürdürülebilir kalkınma

Strategies for Women's Economic Participation and Sustainable Regional Revitalization through Women's Cooperatives in the Niğde Province

Abstract: Women's labor force participation rates are acknowledged as fundamental indicators of the economic and social development of societies. In Turkey, as of 2015, the female labor force participation rate stands at a mere 31.5%, a figure significantly lower than international benchmarks. Cooperatives are vital socio-economic structures established to provide social, cultural, and economic benefits, particularly empowering women to combat poverty and generate employment. Women's cooperatives are increasingly recognized as critical mechanisms that not only aim for economic gains but also support social objectives such as education and organization. Recently, local women in Niğde province have been actively participating in economic activities by collectively producing and marketing regional products. Particularly, the Denee Women's Cooperative, located in Yeşilburç village, established in 2022, has demonstrated a successful performance by working with the local community until today. Therefore, this study examines the types of regional revitalization through cooperatives in the region and the positive impacts of women's participation in economic activities within the region. Furthermore, by presenting a successful women's cooperative model, the study aims to explore the potential of this model as a sustainable development strategy for disadvantaged rural communities and to derive practical insights that can contribute to the development of rural communities.

Keyw Words: Women's labor force, Women's cooperatives, Niğde Province, Yeşilburç village, sustainable development

Giriş

Günümüzde sanayileşme, küreselleşme ve sosyo-ekonomik koşullardaki değişimler, kadınların ekonomiye katılımını bir gereklilik haline getirmiştir. Kadınlar, ekonomik ve sosyal hayatta çeşitli roller üstlenerek aktif bir şekilde yer almaktadır. Küresel ölçekte gerçekleşen sosyal ve kültürel dönüşümler, kadınların iş gücüne katılımını teşvik etse de geleneksel toplumsal normlar, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımını kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları ve gelir elde etmeleri açısından kooperatiflerin kurulması ve yönetilmesi, sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınma için büyük

*Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, elakt51@gmail.com

**Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İTBF, Coğrafya Bölümü, eminesenacam@gmail.com

***Dr. Öğretim Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İTBF, Coğrafya Bölümü, ecoksk@gmail.com

önem taşımaktadır. Kooperatifler, bireylerin ortak ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelerek oluşturdukları, demokratik ve özerk işletmelerdir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021).

Türkiye'de kadın kooperatifleri, kadın girişimcilerin ihtiyaçlarına cevap vermek, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerini desteklemek ve kadınlar için daha iyi bir ortam sağlamak amacıyla 2000'li yılların başından itibaren kurulmuştur (Demircan Yıldırım, 2020). Kadın kooperatifçiliği, kadınların özgün ihtiyaç ve önceliklerine duyarlı olması nedeniyle son dönemde devlet, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün ilgisini çekmektedir (KEİG, 2018). Kadın kooperatifçiliğine artan ilgiye rağmen, TÜİK verilerine göre, 2015 yılında Türkiye'deki kadınların iş gücüne katılım oranı yalnızca %31,5 olarak kaydedilmiştir. Bu düşük oran, BRICS ülkeleri, OECD ve AB üyesi üst-orta gelirli ülkelerdeki oranlarla kıyaslandığında oldukça düşüktür. (Boudet and Agar, 2014; Duguid, Durutaş and Michael, 2015). Ayrıca, Türkiye'deki kadınların işgücüne katılım oranı, AB-28 ülkelerinin %51,3'lük ortalamasının belirgin şekilde gerisindedir (Duguid, Durutaş and Michael, 2015).

Kooperatifler, bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik hedeflere yönelik ortak kararlar alabildiği işbirlikçi girişimlerdir (Emiroğlu, 2019). Öncelikli amaçları, ekonomik zorluk çeken kadınların gelir elde etmelerini sağlamak olsa da, kooperatifler aynı zamanda eğitim ve örgütlenme gibi sosyal hedeflere de hizmet eder (Ozdemir, 2013). En az yedi kişinin sözleşme imzalamasıyla kurulan kooperatifler, bireysel olarak aşılamayan sorunlara karşı dayanışma ve yardımlaşma yoluyla toplumsal kalkınmaya katkıda bulunur. Kooperatiflerin temel ilkeleri arasında yardımlaşma, eşitlik, demokrasi ve dürüstlük yer alır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kırsal ekonominin temelini oluşturan kadınlar, üretim faaliyetlerinde önemli rol oynarlar (Gökdemir and Ergün, 2012). Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, Niğde ilindeki kadın kooperatiflerinin ekonomik ve sosyal katkılarını incelemek ve kırsal alanda kadınların yerel ekonomik faaliyetlere katılımını artırmaya yönelik stratejiler geliştirmektir. Çalışma, kadınların ekonomik aktivitelerdeki potansiyellerini ortaya koymayı, başarılı kadın kooperatiflerinin işleyiş modellerini analiz etmeyi ve bu kooperatiflerin arkasındaki başarı faktörlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, kadın kooperatiflerinin başarılı örneklerini sunarak kırsal kesimdeki kadınların girişimcilik ve liderlik yeteneklerini teşvik etmek, bu sayede kadınların kendi girişimlerini kurma ve liderlik rollerini üstlenme konusunda güven kazanmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Kırsal kalkınma için kadınların rolünü güçlendirmek ve onların ekonomideki yerini artırmak da bu araştırmanın bir diğer temel amacıdır. Araştırma kapsamında, kadın kooperatiflerinin işleyişini ve sürdürülebilirliğini artırmaya yönelik stratejiler geliştirilerek kırsal kesimdeki kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmesini destekleyecek pratik çözümler sunulması beklenmektedir.

Veri ve Yöntem

Çalışma alanı olan Niğde İli, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümü'nde yer almaktadır. İl; kuzeyde Nevşehir ve Aksaray, doğuda Kayseri, güneydoğuda Adana, güneyde Mersin (bu sınır boyunca Bolkar Dağları uzanır) ve batıda Konya illeri ile çevrilidir. Çalışmanın odak noktasını oluşturan Yeşilburç Köyü, Niğde Merkez ilçeye idari olarak bağlıdır. Niğde il merkezinin 6 km kuzeyinde konumlanan Yeşilburç, bir mübadil köyüdür. Köyün batısında Uzandı (Zondi) Çayı bulunmakta olup, yerleşim Gicimik (Yeşilburç) Vadisi'nin yamaçlarında kurulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1: Çalışma Alanının Lokasyonu ve Kadın Kooperatifinin Üyeleri

Kaynak: ASTER, HGM, ArcGIS 10.4, yazar tarafından hazırlanmıştır.

Ocak 1923 tarihinde Lozan Konferansı sonrasında Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan Devleti arasında imzalanan 'Mübadele-i Ahali Mukavelenamesi' (Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi) uyarınca, Yunanistan'da yaşayan Müslüman nüfusun önemli bir kısmı Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Araştırma sahası olan Yeşilburç köyü, bu sözleşme gereğince Yunanistan'ın Krifçe (Krifça) bölgesinden Yeşilburç'a zorunlu göçe tabi tutulan 'mübadillerin' iskan edildiği bir yerleşim yeridir (Cihangir vd., 2024). Bu nedenle, bu köy çevredeki diğer bölgelerden farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahiptir. Bu köy, beş kuşak boyunca çevredeki diğer bölgelerden farklı sosyal ve kültürel bir topluluk oluşturmuştur. Ancak, kırsal alanlardaki nüfus azalması ve ekonomik faaliyetlerin kısıtlılığı gibi faktörler nedeniyle çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bununla birlikte, bölgesel kalkınmayı teşvik etmek ve ekonomik bağımsızlığı sağlamak amacıyla bölgedeki kadınlar tarafından bir kadın kooperatifi kurulmuş olup, bu kooperatif Niğde ili içinde başarılı bir örnek olarak gösterilmektedir. Bu çalışma, çalışma yerindeki kadın kooperatiflerinin ekonomik ve sosyal katkılarını incelemek amacıyla nitel bir araştırma yöntemi kullanmıştır. Literatür taramasının yanı sıra, 8 Mart 2022 ile Eylül 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen saha çalışmasında kooperatif yöneticileri, üyeleri ve bölgedeki yerel paydaşlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler kapsamında, kadınların kooperatiflere katılım süreçleri, karşılaştıkları zorluklar ve elde ettikleri başarılar hakkında veriler toplanmıştır.

Bulgular

Niğde iline bağlı mübadil köylerden biri olan Yeşilburç, tarihsel ve kültürel mirasıyla öne çıkan kırsal yerleşimlerden biridir. Geleneksel üretim yöntemlerinin korunması, yerel ekonominin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir bir turizm modelinin oluşturulması amacıyla bölgede kadınların öncülüğünde bir kooperatif kurulmuştur. Kadın kooperatifleri, özellikle kırsal bölgelerde, kadınların ekonomik hayata katılımını artırarak gelir elde etmelerini sağlamanın yanı sıra, sosyal ve kültürel açıdan da toplumsal kalkınmayı destekleyen önemli yapılar olarak öne çıkmaktadır. Kadınların üretime aktif katılımı, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirmekte ve kırsal bölgelerde yaşayan kadınların karşılaştığı sınırlamaları aşmalarına olanak tanımaktadır. Yeşilburç'ta kadınların ekonomik ve sosyal hayata entegrasyonunu desteklemek amacıyla, 8 Mart 2022 Dünya Kadınlar Günü'nde, dönemin Niğde Valisi'nin öncülüğünde ve bölgedeki yerel kadınların girişimiyle Dene Kadın Kooperatifi kurulmuştur (Şekil 2).

Şekil 2: Denee Kadın Kooperatifi Açılış Töreni

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir. (8 Mart 2022)

Kooperatifin temel amacı, kadınların birlikte üretim yaparak hem ekonomik bağımsızlık kazanmalarını hem de geleneksel üretim pratiklerini yaşatarak bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmalarını sağlamaktır. Ayrıca, bu tür yapılar kırsal alanlarda kadınların girişimcilik yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanırken, aynı zamanda dayanışma ve kolektif üretim anlayışının yaygınlaşmasına da katkı sunmaktadır.

Kırsal bölgelerde yaşanan nüfus azalması, birçok köyde okul, sağlık ocağı ve benzeri kamu yapılarının işlevsiz hale gelmesine neden olmaktadır. Yeşilburç'ta da benzer bir durum yaşanmış ve öğrenci sayısının yetersizliği nedeniyle köydeki ilkokul kapanmıştır. Atıl duruma düşen bu bina, Denee Kadın Kooperatifi'nin ofisi ve üretim atölyesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 2). Genel olarak kırsal alanlarda yer alan okullar, yerleşim yerinin merkezi bir konumunda bulunur ve bölge halkı tarafından kolay erişilebilir olması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. Kullanılmayan okul binalarının yeniden değerlendirilmesi, bu tür yapıların bölgesel kalkınmanın odak noktası haline getirilmesi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Yeşilburç'taki bu uygulama, benzer demografik ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya olan diğer kırsal bölgeler için de model oluşturabilecek niteliktedir. Kırsal alanlarda atıl kalmış kamu yapılarının, sosyal ve ekonomik fayda sağlayacak şekilde yeniden değerlendirilmesi, sürdürülebilir kırsal kalkınma açısından olumlu bir örnek sunmaktadır.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen röportajlar ve saha ziyaretleri doğrultusunda, bir kadın kooperatifinin başarılı bir şekilde kurulabilmesi için belirli koşulların sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öncelikli olarak, kooperatifin en az yedi üyeden oluşması yasal bir zorunluluktur. Bunun yanı sıra, kooperatifin sürdürülebilirliğini sağlamak için: Üretilen ürünlerin belirlenmesi, Üretim alanının oluşturulması, Gerekli ekipmanların temin edilmesi, Üretilen ürünlerin pazara ulaştırılması gibi unsurlar büyük önem taşımaktadır. Denee Kadın Kooperatifi, bu temel unsurların büyük bir kısmında ciddi zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Kooperatifin kuruluş aşamasında, yerel kadınlar büyük bir heyecanla projeye dahil olmuş; ancak, başlangıçta gelir elde edemedikleri için bazı üyeler kooperatiftan ayrılmak zorunda kalmıştır. Geriye kalan üyeler, üretim faaliyetlerine devam etmelerine rağmen, birçok kez pes etme noktasına gelmişlerdir. Ancak, dayanışma ve azimle çalışmalarına devam etmeyi tercih etmişlerdir. Bu süreçte en büyük desteği ailelerinden, özellikle de eşlerinden aldıklarını belirten kooperatif üyeleri, ekonomik zorluklar nedeniyle zaman zaman kendi evlerindeki soba, odun ve fırınları üretim sürecinde kullanmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların karşılaştıkları bu tür yapısal engeller, kırsal alanlarda girişimciliğin sürdürülebilirliği açısından destekleyici politikaların önemini ortaya

koymaktadır.

Kooperatifin karşılaştığı bir diğer önemli sorun ise pazarlama sürecidir. Yöresel ve doğal ürünlere olan talep yüksek olsa da, özellikle şehir dışına yönelik siparişlerin teslimatında büyük zorluklar yaşanmıştır. Soğutucu özellikli kargo araçlarının bulunmaması, üretilen bazı gıda ürünlerinin taşınmasını zorlaştırmış ve bu durum satışları olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak, tüm bu zorluklara rağmen yerel yönetim, kooperatifin gelişimine sürekli destek sağlamıştır. Özellikle belediyeye ait kafe ve restoranlarda, kooperatif tarafından üretilen ürünlerin halka sunulması, kooperatifin ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlamıştır. Bu tür yerel destek mekanizmaları, kırsal kadın girişimciliğinin sürdürülebilirliği açısından kilit bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Kadın Kooperatifi, tüm bu zorluklara rağmen dayanışma, belediyenin desteği, sosyal medyanın etkin kullanımı, ürün çeşitliliğinin artırılması ve turistlerin bölgeye çekilmesi gibi stratejiler sayesinde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Kooperatif üyelerinin hijyen ve sağlık standartlarına uygun üretim gerçekleştirmesi, yerel tüketicilerin güvenini kazanırken, aynı zamanda bölgeye gelen turistler için de bir cazibe merkezi oluşturmuştur. Kadınlar, kendi ürettikleri malzemeleri kullanarak ekşi mayalı ekmek, erişte, kuskus, tarhana, salça ve mevsimsel reçeller gibi geleneksel ürünlerin üretimini sürdürmekte ve bu ürünlerin pazarlanması yoluyla bölgenin gastronomik mirasının sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır (Şekil 3).

Şekil 3: Denee Kadın Kooperatifinde Üretilen Yöresel Ürünler

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir. (8 Mart 2022)

Denee Kadın Kooperatifi, kırsal kalkınma ve kadın girişimciliğinin güçlendirilmesi açısından başarılı bir model olarak değerlendirilebilir. Bu deneyim, kırsal alanda kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının, hem bireysel hem de toplumsal kalkınma açısından önemli bir değer yarattığını göstermektedir.

Sonuç

Kırsal bölgelerdeki kadınlar yalnızca ev işleriyle değil, aynı zamanda tarımsal üretimle de meşgul olmalarına rağmen, emeklerinin ekonomik olarak yeterince karşılık bulmaması ve finansal bağımsızlıklarını kazanma fırsatlarının sınırlı olması gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Ancak bu kadınlar, kırsal ekonominin canlandırılmasında önemli bir rol oynayabilecekleri gibi, toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki dönüşümlere de katkıda bulunabilirler (Yılmaz vd., 2019; Demircan Yıldırım, 2020). Küreselleşme ve kentleşmenin etkisiyle kültürel çeşitliliğin giderek azaldığı ve tek tipleşmenin yaygınlaştığı günümüzde, kırsal alanların geleneksel kültürünü korumak, tanıtmak ve ticarileştirmek önemli bir rekabet avantajı sağlayabilir. Bu süreçte kırsal bölgelerdeki kadınlar kilit bir rol üstlenebilir. Bu nedenle kadın

kooperatifleri, hem yerel kalkınmanın desteklenmesinde hem de kadınların sosyo-ekonomik hayata katılımı ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarında önemli bir işlev görebilir.

Bu çalışma, Niğde ilinin Yeşilburç köyünde kurulan Denee Kadın Kooperatifi örneği üzerinden, kadın kooperatiflerinin kırsal kalkınmaya olan katkılarını incelemiştir. Bulgular, kadın kooperatiflerinin sadece ekonomik faaliyetleri teşvik etmekle kalmayıp, aynı zamanda kadınların sosyal ve kültürel açıdan güçlenmesine de katkıda bulunduğunu göstermektedir. Kadınların kooperatif aracılığıyla işgücüne katılımı, onların ekonomik bağımsızlığını artırırken, aynı zamanda yerel ekonominin canlanmasına da destek olmuştur.

Özellikle kapanan bir ilkokul binasının kooperatif merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesi, kırsal bölgelerdeki atıl durumdaki kamusal yapılar için sürdürülebilir kullanım modelleri geliştirilmesine yönelik önemli bir örnek teşkil etmektedir. Kadınların üretim süreçlerine aktif katılımı ve geleneksel ürünlerin pazarlanması, bölgenin ekonomik çeşitliliğini artırırken, yerel yönetimlerin desteği ve toplumsal dayanışmanın kooperatifin sürdürülebilirliğinde belirleyici faktörler olduğu ortaya çıkmıştır.

Ancak, kooperatifin kuruluş sürecinde finansal kaynak eksikliği, pazarlama sorunları ve yönetim konusundaki deneyim yetersizliği gibi çeşitli zorluklarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, kadın kooperatiflerinin sürdürülebilirliği için kamu desteğinin artırılması, lojistik ve pazarlama altyapısının güçlendirilmesi ve kadın girişimcilere yönelik eğitim programlarının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, kadın kooperatifleri kırsal bölgelerde sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir aracı olarak değerlendirilmelidir. Denee Kadın Kooperatifi'nin deneyimi, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmaya da katkı sağladığını göstermektedir. Bu bağlamda, kırsal kalkınma politikalarında kadın kooperatiflerine yönelik teşviklerin artırılması, kırsal kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Boudet, A. M. M. and Agar, M. (2014) *Female Entrepreneurship in Turkey*, The World Bank. <https://betam.bahcesehir.edu.tr/wp-content/uploads/2014/06/Female-Entrepreneurship-in-Turkey1.pdf>.
- Cihangir, İ. S. vd. (2024) 'Gastronomy and Culinary Arts Mübadillere Özgü Bir Pişirme Yöntemi Olan " Kapama Pişirme Yönteminin ", Yöresel Gastronomik Ürünler Uygulanarak Gastronomi Turizmine Kazandırılma Potansiyelinin Değerlendirilmesi : Niğde Yeşilburç (Dene) Köyünde Bir Uygul', *International Social Sciences Studies Journal*, 10, pp. 2026–2035.
- Demircan Yıldırım, P. (2020) 'Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği', *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), pp. 159–170. doi: 10.29157/etusbe.2020.58.
- Duguid, F., Durutaş, G. and Michael, W. (2015) 'Türkiye'de Kadın Kooperatifleri'nin Mevcut Durumu', pp. 1–164. https://www.aile.gov.tr/KSGM/PDF/Turkiyede_Kooperatifcilik_Kadin.pdf.
- Emiroğlu, M. (2019) *Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri*. İstanbul. <https://ticaret.gov.tr/data/5d41e48b13b87639ac9e02df/7458fc6b5805cfbbaf4a3f0d76ad0bf5.pdf>.
- Gökdemir, L. and Ergün, S. (2012) 'Kırsal Kalkınmada Kadının Rolü', *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), pp. 67–80.
- KEIG (2018) *Kadın Kooperatifleri Kılavuzu*. İstanbul: KEIG (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi). http://www.keig.org/wp-content/uploads/2018/11/kooperatif_kilavuz_keigWeb.pdf.
- Ozdemir, G. (2013) 'Women's Cooperatives in Turkey', *Procedia - Social and Behavioral*

- Sciences*, 81, pp. 300–305. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.06.432.
- T.C. Ticaret Bakanlığı (2021) *Kooperatifçilik İlkeleri*.
<https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/kooperatifler-hakkinda-bilgiler/kooperatifcilik-ilkeleri>.
- Yılmaz, E., Özdemir, E., Orman, Y., Unakıtan, G. ve Konyalı, S. (2019). ‘Women’s contribution to decision making processes in agricultural production and their expectation from cooperatives’, *Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*, 16(1), pp. 71–81. doi: 10.33462/jotaf.517029.

